

Materialet er finansieret af Ph.d.-rådet for Uddannelsesforskning og Danmarks Frie Forskningsfond (sagsnummer 0132-00208B)

Lyric / Lyrik / Lírica

Lærervejledning til forløb om lyrik i 5. klasse

I dette forløb skal eleverne arbejde med flersproget lyrik. Arbejdet med lyrikken åbner løbende op for lege, samtaler om og kritisk stillingtagen til forskellige holdninger til sprog, sprogsammenblandinger og det at kunne flere sprog – både elevens egne holdninger og holdninger, der kommer til udtryk i forskellige landes sproglove. Hensigten med forløbet er at skabe rum for udvikling af sproglig opmærksomhed ved at arbejde med en flersprogethedsdidaktik, der inddrager den sproglige mangfoldighed, der findes i klasserummet, i samfundet og i verden.

I forløbet, der består af 13 lektioner, arbejder eleverne med tre former for sproglig opmærksomhed, der retter sig mod forskellige niveauer af sproget:

- Praktisk sproglig opmærksomhed: Eleverne eksperimenterer med sproget, bruger sproget kreativt og fantasifuldt og leger med sproget og dets muligheder. Det ses fx når eleverne pusler ord og sætninger sammen til et cinquain-digt eller når eleverne går på opdagelse i forskellige læseretninger og fx afprøver arabisk læseretning fra højre mod venstre.
- Metasproglig opmærksomhed: Eleverne taler om sprog og reflekterer over ligheder og forskelle mellem sprog. Det ses fx når eleverne finder og begrundede transparente ord i digte på forskellige sprog eller når eleverne karakteriserer og sammenligner forskellige landes holdninger til sprog og sproglig mangfoldighed.
- Kritisk sproglig opmærksomhed: Eleverne forholder sig kritisk til sproget, måden sproget bruges på og hvilken betydning det har, at sprog bruges på forskellige måder. Det ses fx når eleverne diskuterer egne og andres holdninger til sprog og sproglig mangfoldighed eller når eleverne tager stilling til, hvordan klassens eller skolens sprogløve bør se ud.

I forløbet arbejder eleverne med dansk, engelsk, fransk og tysk, som de kender fra skolens undervisning. Eleverne møder samtidig også andre germanske og romanske sprog, fx svensk, norsk, islandsk og spansk. Derudover stifter eleverne bekendtskab med og tager stilling til andre sprog og sproglige varianter, fx minoritetssproget arabisk, dialekter af dansk samt tegnsprog. Forløbet skaber endvidere løbende mulighed for, at eleverne kan integrere deres egne sproglige ressourcer, fx andre førstesprog end dansk eller andre sprog, som eleverne har lært, fx via venner, familie, medier eller rejser.

Forløbet kan med fordel laves som et tværfagligt emne i et samarbejde mellem sprogfagene dansk, engelsk, fransk og/eller tysk, fx som en 'sproguge', hvor alle ugens sprogtimer i én uge bruges på forløbet.

Materialet er udviklet med inspiration fra forskningsprogrammet 'Creative Multilingualism', Det

I undervisningsmaterialet indgår følgende:

- Tre elevark:
 - o [Elevark 1: Pusleopgave](#)
 - o [Elevark 2: 'Notes for two'](#)
 - o [Elevark 3: Undersøg en sprogløve](#)

Materialet er finansieret af Ph.d.-rådet for Uddannelsesforskning og Danmarks Frie Forskningsfond (sagsnummer 0132-00208B)

- Fire lærerark:
 - o [Lærerark 1: Cinquain-digt](#)
 - o [Lærerark 2: Cinquain-digt på fransk, spansk og tysk](#)
 - o [Lærerark 3: Rollespil om sprogholdninger](#)
 - o [Lærerark 4: Skriv et flersproget cinquain-digt](#)

Derudover findes følgende ekstrap materiale:

- [Ekstraopgave 1: Min sprogbiografi](#)

Lektion	Indhold
1-2	<p>Introduktion til forløbet: <i>I forløbet skal vi arbejde med digte, det vi også kalder lyrik. Vi skal arbejde med lyrik på flere forskellige sprog. I dag skal vi arbejde med en digtform, der oprindeligt stammer fra Japan og som hedder cinquain.</i></p> <p>Norsk cinquain-digt (lærerark 1): Læreren viser lærerark 1 på smartboard, afspiller digtet og spørger eleverne, om de kan gætte, hvilket sprog det er på. Læreren fortæller eleverne, at et cinquain-digt er et digt, der beskriver en person, et sted eller en ting. Læreren initierer en klassesamtale om indholdet og formen i digtet.</p> <p><u>INFO TIL LÆREREN</u> Som grundlag for klassesamtalen skriver læreren følgende mønster op på tavlen og bruge dette som grundlag for en snak om ordklasserne:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. linje: Subjekt 2. linje: Adjektiv 1, adjektiv 2 3. linje: Verbaliseret adjektiv 1, verbaliseret adjektiv 2, verbaliseret adjektiv 3* 4. linje: Fire ord 5. linje: Subjekt eller synonym <p>Hvis eleverne er usikre i ordklasserne, kan det være en god idé – forud for forløbet – at repetere substantiver, pronominer, adjektiver og verber, så de står friskt i elevernes hukommelse.</p> <p>*Læreren fortæller eleverne, at adjektiverne i linje 3 er anderledes end adjektiverne i linje 2. Læreren retter elevernes opmærksomhed mod, at verbaliserede adjektiver er verber, der er lavet til adjektiver og som bruges til at beskrive et subjekt. For at tydeliggøre forskellen mellem adjektiverne i linje 2 og linje 3, kan klassen fx prøve at kigge på ordet 'glødende' og i fællesskab finde ud af, hvilket verbum dette adjektiv kommer fra (=at gløde). Læreren kan afslutningsvis spørge eleverne, hvad de tre norske verbaliserede adjektiver ville hedde på engelsk (=glowing, shining, producing) og tage en snak om, at verbaliserede adjektiver på engelsk altid har endelsen -ing, mens den på norsk (og dansk) har -ende.</p> <p>Pusleopgave (elevark 1, lærerark 2): Læreren har på forhånd klippet elevark 1 ud og har lagt dem i konvolutter. Elevark 1 indeholder det norske cinquain-digt, men på fransk, tysk og spansk. Læreren deler konvolutterne ud parvist til eleverne. Eleverne sætter ordene og sætninger sammen til et fransk digt (grøn), et spansk digt (blå) og et tysk digt (rød). Læreren viser lærerark 1 på smartboard imens, så eleverne kan bruge det norske</p>

Materialet er finansieret af Ph.d.-rådet for Uddannelsesforskning og Danmarks Frie Forskningsfond (sagsnummer 0132-00208B)

	<p>digt som modeltekst. Eleverne bruger gættestrategier. Læreren spørger ind til gættestrategierne og eleverne begrundes. Læreren viser til sidst lærerark 2 på smartboard, afspiller de tre digte og initierer en klassesamtale om ligheder og forskelle mellem digtene.</p> <p><u>INFO TIL LÆREREN</u> I klassesamtalen kan der fx spørges ind til:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Transparens: <i>Hvilke ord ligner hinanden? Hvilke ord lyder som hinanden? Hvorfor ligner/lyder de som hinanden?</i> - Ordstilling: <i>Hvis vi kigger på sætningen med fire ord, der betyder 'varme på min næse'. Læreren skriver på tavlen den norske sætning op 'varme på nesen min'. Prøv at kigge på det med 'min næse'. Kan I finde det sted, hvor der står 'min' og 'næse' i det franske, spanske og tyske digt? Hvad kan I sige om rækkefølgen på ordene 'min næse', hvis I kigger på den franske, den spanske og den tyske? Og hvad kan I sige om rækkefølgen på ordene, hvis I kigger på den norske sætning på tavlen? Læreren kan her fortælle eleverne, at man på norsk altid sætter det personlige pronomen efter substantivet, mens det på fransk, spansk, tysk (og dansk) står før. Afslutningsvis kan læreren spørge eleverne, hvad man gør på andre sprog, som eleverne kender.</i>
3-4	<p>Skriv et cinquain-digt: Læreren viser lærerark 1 på smartboard som modeltekst og giver eleverne til opgave at skrive et cinquain-digt om en selvvalgt årstid. Eleverne vælger en årstid og skriver digtet.</p> <p>Præsentation af digte: Eleverne læser deres digte højt for klassen.</p>
5-7	<p><i>I de næste lektioner skal vi arbejde med et digt, der hedder 'Notes for two'. Digtet er skrevet af Cia Rinne, der er en svensk-finsk-tysk digter, der taler mere end 10 sprog. I sine digte leger Cia Rinne med sproget ved at blande sprogene sammen.</i></p> <p>Oplæsning af digtet: Læreren deler elevark 2 ud og afspiller Cia Rinnes egen oplæsning af digtet: https://www.youtube.com/watch?v=Q-YMe9PGSjM&t=187s (digtet begynder 0,28 sekunder inde i videoen). Eleverne lytter efter og følger med i teksten. Læreren initierer en klassesamtale om digtet: <i>Hvad lægger I mærke til ved digtet? Hvad synes I om den måde, som Cia Rinne læser digtet højt på? Klassen taler afslutningsvis om, hvad digtet handler om: Er der et indhold i digtet? Hvad tror I, Cia Rinne vil vise med digtet?</i></p> <p>Leg med læsetempo: Læreren retter elevernes opmærksomhed mod strofen 'so and so' og initierer en klassesamtale om læsetempo: <i>Hvilken effekt har det, om vi læser noget hurtigt eller langsomt?</i> Eleverne prøver parvist at læse strofen op i et langsomt tempo og bagefter i et hurtigt tempo. Læreren samler til sidst op på elevernes oplevelser.</p> <p>Leg med læseretning: Læreren retter elevernes opmærksomhed mod strofen 'NO TO NO' og beder eleverne om parvist at læse den højt for hinanden. Læreren spørger eleverne, hvilken læseretning de valgte at læse strofen op på. Læreren initierer en klassesamtale om, at man på forskellige sprog læser fra forskellige retninger: <i>Er der nogen der ved, hvilken retning man læser fra på fx arabisk?</i> Eleverne prøver herefter</p>

Materialet er finansieret af Ph.d.-rådet for Uddannelsesforskning og Danmarks Frie Forskningsfond (sagsnummer 0132-00208B)

parvist at læse strofen op med den arabiske læseretning og undersøger, om strofen følger det samme mønster.

INFO TIL LÆREREN

Når strofen 'NO TO NO' læses bagfra og med arabisk læseretning (fra højre mod venstre), hvor mellemrummene mellem bogstaverne flyttes, er ordene de samme som hvis strofen læses fra venstre mod højre.

NO TO NO

O TO NON

TO NONO

O NO NOT

NO NOT O → O TO NON

ONO TO N → NO TO NO

Skriv et flersproget ugedigt: Læreren initierer en klassesamtale om strofen 'to begin – lundi', hvor Cia Rinne beskriver ugens gang: *Er der nogen, der kan beskrive, hvordan Cia Rinnes uge ser ud? Hvordan beskriver hun ugen?* Eleverne byder ind og læreren kan fx spørge ind til udvalgte dage, fx: *Hvorfor skriver hun 'to end – vendredi'? Hvorfor slutter ugen fredag? Hvorfor skriver hun 'to rest – dimanche'? Hvorfor slapper man af søndag? Hvorfor slutter hun digtet af med at skrive 'tou jours' (=altid)?* Eleverne får herefter til opgave at skrive deres egne flersprogede ugedigte.

INFO TIL LÆREREN

Når eleverne skal skrive deres ugedigte, vælger de ugedagene på et sprog og verber/handlinger på et andet sprog. Eleverne kan vælge sprog, som de selv taler eller gå på opdagelse i sprog, som de ikke kender med hjælp fra klassekammerater eller internettet. Ugedigtene kan med fordel tage udgangspunkt i elevernes nære erfaringshorisont og inddrage fritidsaktiviteter, fx:

Pizza essen / Ich esse Pizza lunes
Fußballspielen / Ich spiele Fußball martes

Opsamling: Eleverne præsenterer deres ugedigte for klassen.

8

I de sidste lektioner har I set, hvordan man kan lege med sprogets betydning ved at blande sine sprog sammen. For Cia Rinne er alle hendes sprog vigtige. Der findes dog mange forskellige holdninger til, hvilke sprog der er vigtige. I denne lektion skal vi kigge nærmere på sproglove i udvalgte lande og tale om, hvilken holdning de forskellige lande har til sprog og sproglig mangfoldighed.

Indledende begrebsafklaring: Læreren initierer en klassesamtale om begreberne minoritetssprog, officielle sprog, nationale sprog og førstesprog/modersmål: *Hvad betyder ordene?*

Materialet er finansieret af Ph.d.-rådet for Uddannelsesforskning og Danmarks Frie Forskningsfond (sagsnummer 0132-00208B)

Undersøg en sproglov (elevark 3): Læreren deler **elevark 3** ud og retter først elevernes opmærksomhed mod den islandske (grøn) sproglov. Klassen prøver ved hjælp af gættetstrategier at finde ud af, hvad der karakteriserer Islands sproglov. Eleverne undersøger herefter parvist den singaporeanske (gul) og svenske (blå) sproglov. Læreren samler op i plenum og initierer en klassesamtale om de tre sproglove.

INFO TIL LÆREREN

Læreren kan stilladsere elevernes arbejde ved at stille spørgsmål såsom:

- *Hvor mange gange kan I finde ordet 'Sverige'/'svensk', 'Island'/'islandsk' og 'Singapore'/'engelsk' i sprogloven?*
- *Er alle sprog i sprogloven verbale sprog eller er der også non-verbale sprog?*
- *Har landet en åben sproglov? Hvad betyder det at have en åben sproglov?*
- *Har landet en lukket sproglov? Hvorfor tror I, at det er sådan?*

I den islandske sproglov nævnes tegnsprog som et anerkendt nationalsprog. Tegnsprog er et nonverbalt sprog, som døve eller hørenedsatte mennesker bruger til at kommunikere med. I stedet for at bruge lyd, bruger de bevægelser, mimik og gestik. Der findes ikke ét fælles internationalt tegnsprog. Hvert lands tegnsprog er forskelligt. Der findes dog en del ligheder, fx mellem tegnsprogene i de nordiske lande.

Karakteristika ved de tre sproglove:

Den islandske sproglov

- Islandsk er islændinges nationalsprog og det officielle sprog i Island
- Det islandske sprog er et fælles sprog for det islandske folk
- De, der har brug for det, har ret til at lære islandsk tegnsprog

Den singaporeanske sproglov

- De officielle sprog er malajisk*, mandarin**, tamil*** og engelsk
- Det nationale sprog er malajisk med romersk skrift

*Malajisk tales i bl.a. Filippinerne, Malaysia, Singapore og Indonesien

**Mandarin er det officielle kinesiske sprog, der tales i bl.a. Singapore

***Tamil tales i det sydlige Indien samt i dele af Singapore og Malaysia

Den svenske sproglov

- Hovedsproget i Sverige er svensk
- Sveriges nationale minoritetssprog er finsk, jiddisch*, meänkieli**, romani*** og samisk****
- De, der har andre førstesprog end svensk eller de nationale minoritetssprog, har ret til at udvikle og bruge deres førstesprog

*Jiddisch er Sveriges mindste officielle mindretalssprog. Sproget tales i jødiske lokalsamfund.

**Meänkieli (også kaldet tornedalsfinsk) er en variant af finsk sprog, som tales i Sverige og Finland.

***Romani er et indoarisk sprog, der tales af romaere i flere lande i Europa og i dele af Asien.

****Samisk er et nordisk sprog, der tales af samere i de nordlige dele af Sverige, Norge, Finland og Rusland.

Materialet er finansieret af Ph.d.-rådet for Uddannelsesforskning og Danmarks Frie Forskningsfond (sagsnummer 0132-00208B)

	<p>Opsamling og kritisk sproglig opmærksomhed: Læreren initierer en klassesamtale om de tre landes sproglove.</p> <p><u>INFO TIL LÆREREN</u> I klassesamtalen kan der fx spørges ind til:</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Hvad kan I sige om den islandske/singaporeanske/svenske sproglov? Hvilke sprog anerkendes som vigtige sprog i landene?</i> - <i>Ud fra hvad I har set i sproglovene, kan I så sige noget om landenes forskellige holdninger til sprog? Er der fx lande, der er mere eller mindre åbne for sproglig mangfoldighed end andre? Hvorfor tror I, at det er sådan?</i> - <i>Hvad synes I om landenes sproglove? Er der nogen, som I er mere (u)enige med end andre? Hvorfor (ikke)?</i> - <i>Synes I, at det er et problem, at nogle lande er meget åbne/meget lukkede over for sproglig mangfoldighed? Hvorfor (ikke)?</i>
7-8	<p>Snak om sproglove og kritisk sproglig opmærksomhed: Læreren initierer en klassesamtale om sproglove og eleverne bringer deres egne holdninger til sprog i spil. Eleverne kan fx diskutere, hvordan 'klassens sproglov' eller 'skolens sproglov' ville se ud, hvis det var eleverne, der bestemte. I klassesamtalen kan læreren rette elevernes opmærksomhed mod at tage stilling til både danske minoritetssprog og danske dialekter.</p> <p><u>INFO TIL LÆREREN</u> I klassesamtalen kan der fx spørges ind til:</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Tror I, at vi har en sproglov i Danmark? Hvorfor tror I, at vi ikke har det? Er det et problem, at vi ikke har det? Hvorfor (ikke)?</i> <i>Hvem synes I skulle lave sprogloven, hvis vi skulle have en i Danmark? Hvorfor netop dem?</i> - <i>Hvordan ville klassens/skolens sproglov se ud, hvis det var jer, der bestemte? Hvorfor ville den se sådan ud? Hvorfor synes I, at netop de sprog er vigtige?</i> - <i>Hvad tænker I ift. minoritetssprogene og migrantsprogene i Danmark? Hvilken rolle ville I give dem i klassens/skolens sproglov?</i> - <i>Hvad tænker I ift. de danske dialekter? Hvilken rolle ville I give dem i klassens/skolens sproglov?</i> <p>Rollespil om sprogholdninger (lærerark 3): Læreren viser lærerark 3 på smartboard og initierer en klassesamtale om de fire fortrykte holdninger: <i>Hvad synes I om denne holdning? Hvilke fordele/ulemper kan der være ved at have denne holdning?</i> Eleverne byder ind og klassen drøfter de fire fortrykte sprogholdninger i plenum. Læreren sætter herefter eleverne i gang med at lave rollespillet.</p>

Materialet er finansieret af Ph.d.-rådet for Uddannelsesforskning og Danmarks Frie Forskningsfond (sagsnummer 0132-00208B)

INFO TIL LÆREREN

Læreren vurderer ud fra klassens niveau, hvordan rollespillet skal foregå. Læreren kan fx inddele eleverne i fire grupper og udlevere en af de fortrykte sprogholdninger fra lærerarket til hver gruppe. Læreren fortæller grupperne, at man uanset sin egen personlige holdning skal holde sig til holdningen på papiret og argumentere for denne holdning. Hver gruppe får tid til at tale holdningen igennem og finde på gode argumenter for deres holdning. Læreren arrangerer bagefter argumentationsgrupper, hvor eleverne blandes, så der er elever med forskellige sprogholdninger i alle grupper. Eleverne debatterer, argumenterer og forsøger at overbevise hinanden om, at deres egen holdning er den rigtige. Læreren kan fx også udvælge fire repræsentanter fra klassen, som laver rollespillet for de andre i klassen.

Inden rollespillet kan læreren rette elevernes opmærksomhed mod at tilpasse deres argumenter til modtageren og modtagerens holdning. Måden man overbeviser modtageren om, at ens egen holdning er den rigtige, afhænger af, hvem modtageren er og hvilken holdning modtageren selv har. Eleverne kan fx også tænke over, hvordan de bruger deres kropssprog, mimik og gestik i debatten: *Hvilken effekt har det, hvis man står med armene over kors i modsætning til, hvis man står med åbne arme?*

Eksempler på tilpassede argumenter:

Argumentation 1

Når man bor i Danmark, skal man kun tale dansk.

Hvorfor skal man det? Der findes også mange andre sprog i Danmark.

Ja, men dansk er det vigtigste sprog.

Det synes jeg ikke. Jeg synes, at alle sprog er lige vigtige. For nogen er dansk vigtigt, for andre er urdu, norsk eller kinesisk vigtigt. Danmark er et frit land, så man må tale det sprog, som man har lyst til.

Argumentation 2

Jeg synes, at folk skal holde op med at blande alle mulige sprog sammen. Kan de ikke bare nøjes med at tale et sprog ad gangen?

I min familie blander vi altid sprogene sammen. Vi taler både albansk og dansk. Hvis jeg ikke kan huske, hvad et ord hedder på albansk, så siger jeg det bare på dansk. Nogle gange kan jeg bedre huske det på engelsk, og så siger jeg det bare på engelsk.

Man bliver da helt forvirret af at blande sprogene sådan sammen!

Det synes jeg ikke. Jeg tænker faktisk ikke over det. Jeg taler bare.

Materialet er finansieret af Ph.d.-rådet for Uddannelsesforskning og Danmarks Frie Forskningsfond (sagsnummer 0132-00208B)

	<p>Opsamling og kritisk sproglig opmærksomhed: Læreren initierer en klassesamtale om elevernes oplevelser med rollespillet.</p> <p><u>INFO TIL LÆREREN</u> I klassesamtalen kan der fx spørges ind til:</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Hvordan synes I, at rollespillet gik? Hvordan var det at argumentere for en holdning, som I måske ikke nødvendigvis var enig i?</i> - <i>Ændrede I jeres sprog, afhængigt af hvem I talte med? Hvordan ændrede I det? Synes I, at det var svært at ændre jeres argumenter? Hvorfor (ikke)?</i> - <i>Var der forskel på, hvordan I udtrykte jer nonverbalt? Hvorfor (ikke)?</i> - <i>Lykkedes det jer at få nogle af jeres klassekammerater til at ændre holdning? Hvorfor tror I, at det lykkedes?</i> - <i>Er det vigtigt at kunne argumentere for sin holdning? Hvorfor (ikke)? Er det et problem, hvis man ikke kan argumentere for sin holdning?</i>
9-10	<p>Skriv et flersproget cinquain-digt (lærerark 4): Læreren viser lærerark 4 på smartboard og fortæller eleverne, at de nu skal skrive et cinquain-digt om sig selv og deres sprog efter mønstret på lærerarket. Læreren har efter samme mønster på forhånd skrevet et cinquain-digt om sig selv, som læreren skriver op på tavlen. Læreren præsenterer sit eget digt som modeltekst for elevernes arbejde og repeterer formen for cinquain-digt med udgangspunkt heri. Eleverne skriver herefter et cinquain-digt om sig selv. Eleverne kan bruge sprog, som de selv kender eller sprog, som andre elever i klassen kender.</p>
11-12	<p>Stemning og udtale i digtet: Læreren skriver sit eget cinquain-digt op på tavlen og retter elevernes opmærksomhed mod, at der kan være forskellige stemninger i et digt, fx vrede, tristhed, glæde, entusiasme, ivrighed, håbløshed etc. Læreren læser digtet højt med forskellige stemninger og eleverne byder ind med, hvilken stemning der bruges og hvilken betydning stemningen har for digtets betydning. Bagefter prøver eleverne at læse deres egne cinquain-digte op med forskellige stemninger. Eleverne kan fx også koble kropssprog, mimik og gestik på deres oplæsning.</p> <p>Præsentation af klassens cinquain-digte: Eleverne præsenterer deres digte med den stemning, som de synes passer bedst til. Læreren samt klassekammeraterne giver feedback på både indhold og fremførelse.</p>
13	<p>Evaluerings: Læreren evaluerer forløbet med klassen og eleverne fortæller, hvad de synes, de har lært.</p>

Ekstramateriale

Min sprogbiografi (ekstraopgave 1): Undervejs eller som afslutning på forløbet kan eleverne tegne og skrive deres sprogbiografi. Ekstraopgaven kan evt. tjene som brainstorm for elevernes oplevelser med og holdninger til deres egen flersprogethed eller som stilladsering for elevernes arbejde med det flersprogede cinquain-digt, som de skal skrive i lektion 9-10.